

## **PLATFORMA**

**za učešće delegacije Vlade Crne Gore, koju predvodi prof. dr Anđela Jakšić-Stojanović, ministarka prosvjete, nauke i inovacija, na četvrtom UNESCO Globalnom forumu o etici vještačke inteligencije (GFEAI 2026), koji će se održati od 14. do 17. septembra 2026. godine u Rijadu, Saudijska Arabija**

### ***I Opšte informacije***

Ministarka prosvjete, nauke i inovacija, prof. dr Anđela Jakšić-Stojanović, će prisustvovati četvrtom **UNESCO Globalnom forumu o etici vještačke inteligencije (GFEAI 2026)**, od 14. do 17. septembra 2026. godine u Rijadu, Saudijska Arabija.

Globalni forum zajednički organizuju UNESCO i Kraljevina Saudijska Arabija, koju u organizacionom i stručnom dijelu predstavljaju Saudijska uprava za podatke i vještačku inteligenciju (SDAIA) i Međunarodni centar za istraživanje i etiku vještačke inteligencije (ICAIRE). Ovogodišnje izdanje Foruma održava se pod temom „*Transformacija globalne saradnje za etičko upravljanje vještačkom inteligencijom*“, sa ciljem podsticanja dijaloga na visokom nivou, razmjene znanja i iskustava, te jačanja međunarodne saradnje u oblasti odgovornog, inkluzivnog i etički utemeljenog razvoja i primjene vještačke inteligencije.

Od svog osnivanja 2022. godine, Forum okuplja predstavnike vlada, civilnog društva, naučne i akademske zajednice, međunarodnih organizacija i privatnog sektora s ciljem unapređenja dijaloga i saradnje u oblasti etičkog upravljanja vještačkom inteligencijom.

Izdanje Foruma za 2026. godinu pružiće platformu za razmatranje pitanja na visokom nivou, razmjenu konkretnih praksi, naučnih dostignuća i multilateralni dijalog, s posebnim fokusom na pretvaranje etičkih principa u praktične modele upravljanja i primjene. Cilj je da se osigura da vještačka inteligencija služi ljudima, društvu i opštem dobru.

### ***II Značaj učešća***

Ubrzani razvoj vještačke inteligencije predstavlja jednu od najznačajnijih tehnoloških i društvenih transformacija savremenog doba, otvarajući nove mogućnosti za unapređenje kvaliteta života, razvoj javnih politika i jačanje kapaciteta društva u cjelini. Posebno značajan potencijal vještačke inteligencije prepoznaje se u oblasti obrazovanja, gdje njena odgovorna i svrsishodna primjena može doprinijeti unapređenju kvaliteta nastavnog procesa, razvoju personalizovanih pristupa učenju, većoj dostupnosti obrazovnih sadržaja, kao i osnaživanju učenika, nastavnika i obrazovnih institucija za potrebe savremenog digitalnog društva. Istovremeno, primjena vještačke inteligencije donosi značajne mogućnosti i u drugim oblastima od javnog interesa, uključujući zdravstvo, nauku, kulturu i očuvanje kulturne raznolikosti.

Uz brojne razvojne mogućnosti, ubrzana primjena vještačke inteligencije otvara i važna etička, društvena i regulatorna pitanja koja zahtijevaju pažljiv, odgovoran i

koordinisan institucionalni pristup. Način na koji se sistemi vještačke inteligencije razvijaju, projektuju i primjenjuju može imati neposredan uticaj na pojedince i društvo, uključujući rizike od reprodukovanja postojećih pristrasnosti i nejednakosti, ugrožavanja privatnosti i drugih ljudskih prava, kao i potencijalnih negativnih uticaja na životnu sredinu.

U kontekstu obrazovanja, ova pitanja dobijaju poseban značaj. Integracija vještačke inteligencije u obrazovni sistem treba da bude usmjerena na dobrobit učenika i nastavnika, uz očuvanje ključne uloge čovjeka u procesu obrazovanja. Njena primjena treba da počiva na principima pravičnosti, transparentnosti, inkluzivnosti, zaštite podataka i akademskog integriteta, uz istovremeno razvijanje digitalnih kompetencija i kritičkog razumijevanja novih tehnologija. Na taj način, vještačka inteligencija može predstavljati snažan instrument za unapređenje obrazovanja, uz odgovorno upravljanje rizicima koje njena primjena može donijeti.

U novembru 2021. godine, svih 193 država članice UNESCO-a usvojile su prvi globalni standard u oblasti etike vještačke inteligencije: *Preporuku o etici vještačke inteligencije*. U njenoj suštini nalazi se stav da vještačka inteligencija mora poštovati ljudska prava i ljudsko dostojanstvo. Preporuka je zasnovana na ključnim principima kao što su transparentnost, pravičnost, ekološka održivost i ljudski nadzor nad sistemima vještačke inteligencije, koji predstavljaju temelj njenog etičkog okvira.

U središtu Preporuke nalaze se četiri ključne vrijednosti koje predstavljaju osnovu za razvoj i primjenu sistema vještačke inteligencije u korist čovječanstva, pojedinaca, društava i životne sredine:

#### 1. Poštovanje i promocija ljudskog dostojanstva i ljudskih prava

Razvoj i korišćenje vještačke inteligencije treba da budu zasnovani na poštovanju ljudskog dostojanstva, osnovnih sloboda i univerzalnih ljudskih prava, osiguravajući da tehnologija služi čovjeku i doprinosi njegovom blagostanju.

#### 2. Podsticanje pravednih, miroljubivih i povezanih društava

Vještačka inteligencija treba da doprinosi izgradnji pravednijih, sigurnijih i inkluzivnijih društava, promišljajući društvenu koheziju, saradnju i međusobno razumijevanje među ljudima i zajednicama.

#### 3. Obezbjedivanje raznolikosti i inkluzivnosti

Sistemi vještačke inteligencije moraju biti razvijani i primjenjivani na način koji poštuje kulturnu, jezičku, rodnu i svaku drugu raznolikost, uz obezbjeđivanje jednakog pristupa i mogućnosti za sve.

#### 4. Podrška očuvanju životne sredine i ekosistema

Razvoj vještačke inteligencije treba da doprinosi održivom razvoju, zaštiti životne sredine i očuvanju ekosistema, uz odgovorno korišćenje prirodnih resursa i smanjenje negativnih uticaja na planetu.

Ove četiri vrijednosti predstavljaju temelj za izgradnju etičkih, odgovornih i održivih sistema vještačke inteligencije koji služe opštem dobru i dobrobiti sadašnjih i budućih generacija.

Preporuka nije usmjerena samo na etičke vrijednosti i principe, već sadrži i konkretne preporuke za kreiranje javnih politika koje treba da omoguće njihovu primjenu u praksi. Te preporuke obuhvataju različite oblasti djelovanja, od rodne ravnopravnosti i upravljanja podacima do međunarodne saradnje. Učesnici će razmatrati kako se Preporuka može primijeniti u praksi, uz istovremeno uspostavljanje ravnoteže između inovacija i odgovornosti te jačanje inkluzivnog upravljanja vještačkom inteligencijom usmjerenog na čovjeka. Nadovezujući se na prethodna izdanja održana u Pragu (Češka), Kranju (Slovenija) i Bangkoku (Tajland), Globalni forum 2026. godine nastaviće da sprovodi mandat UNESCO-a u pružanju podrške državama članicama u implementaciji Preporuke kao prvog globalnog normativnog okvira za etiku vještačke inteligencije.

Od usvajanja Preporuke 2021. godine, više od 75 država članica učestvovalo je u njenoj primjeni kroz Metodologiju procjene spremnosti (Readiness Assessment Methodology – RAM).

Takođe, Forum će omogućiti razmjenu konkretnih praksi, naučnih saznanja i različitih perspektiva proisteklih iz multilateralnog dijaloga. Kroz dijaloge na visokom nivou, ekspertske sesije i tematske rasprave, Forum će se baviti ključnim pitanjima koja oblikuju narednu fazu etičkog upravljanja vještačkom inteligencijom, uključujući:

- spremnost za primjenu vještačke inteligencije i institucionalne kapacitete;
- implementaciju i praćenje RAM metodologije;
- nadzor nad vještačkom inteligencijom i odgovornost;
- primjenu vještačke inteligencije u javnoj upravi;
- rodnu ravnopravnost, inkluziju i pristupačnost;
- obrazovanje i ljudski razvoj;
- zdravlje;
- dobrobit mladih;
- kulturu i jezičku raznolikost;
- nauku;
- neurotehnologiju;
- održivost, energiju i ekosisteme;
- bezbjednost vještačke inteligencije;
- ulogu međunarodne saradnje u odgovoru na zajedničke globalne izazove.

Kroz ove diskusije, Forum će doprinijeti jačanju međunarodne saradnje i razvoju praktičnih rješenja za etičko, odgovorno i održivo korišćenje vještačke inteligencije na globalnom nivou.

Tema Foruma za 2026. godinu odražava hitnu potrebu za jačanjem multilateralne saradnje i saradnje među različitim zainteresovanim stranama u vremenu kada vještačka inteligencija mijenja ekonomije, institucije, sisteme znanja i svakodnevni život. Nijedna država niti grupa aktera ne može samostalno odgovoriti na prilike i rizike koje donosi vještačka inteligencija.

Etičko upravljanje vještačkom inteligencijom zahtijeva zajedničke principe, inkluzivan dijalog, praktične alate i kontinuiranu saradnju između vlada, međunarodnih organizacija, istraživača, civilnog društva i privatnog sektora.

Kroz ovaj pristup nastoji se osigurati da razvoj i primjena vještačke inteligencije budu zasnovani na ljudskim pravima, transparentnosti, odgovornosti i održivosti, kako bi koristi od novih tehnologija bile dostupne svim društvima, uz istovremeno ublažavanje potencijalnih rizika i negativnih posljedica.

### ***III Razlozi za učešće***

Učešće Crne Gore na UNESCO Globalnom forumu o etici vještačke inteligencije od velikog je značaja za dalji razvoj nacionalnih politika i kapaciteta u oblasti digitalne transformacije i vještačke inteligencije. Forum predstavlja najznačajniju globalnu platformu za razmjenu iskustava, znanja i dobrih praksi u primjeni UNESCO Preporuke o etici vještačke inteligencije, prvog međunarodnog normativnog dokumenta koji definiše principe odgovornog razvoja i korišćenja AI tehnologija.

Za Crnu Goru, kao državu koja nastoji da ubrza proces digitalizacije i uskladi svoje politike sa evropskim i međunarodnim standardima, prisustvo ovom forumu pruža jedinstvenu priliku za direktno uključivanje u globalne rasprave o budućnosti upravljanja vještačkom inteligencijom. Razvoj AI tehnologija donosi značajne mogućnosti za unapređenje javnih usluga, obrazovanja, zdravstva, nauke i privrede, ali istovremeno otvara pitanja zaštite ljudskih prava, privatnosti, transparentnosti i odgovornosti. Upravo zbog toga je važno da Crna Gora bude aktivan učesnik u procesima koji definišu međunarodne standarde i smjernice u ovoj oblasti.

Forum će okupiti predstavnike vlada, međunarodnih organizacija, akademske zajednice, istraživačkih institucija, privatnog sektora i civilnog društva iz cijelog svijeta. Učešće na ovakvom događaju omogućava predstavnicima Crne Gore da uspostave nove kontakte i partnerstva sa relevantnim institucijama i ekspertima, što može doprinijeti razvoju nacionalnih projekata, jačanju međunarodne saradnje i pristupu programima tehničke i ekspertske podrške. Posebno je značajno povezivanje sa državama koje već imaju razvijene politike i strategije u oblasti vještačke inteligencije, kako bi se njihova iskustva iskoristila prilikom kreiranja domaćih rješenja.

Jedna od ključnih tema Foruma biće implementacija UNESCO Metodologije procjene spremnosti za vještačku inteligenciju (Readiness Assessment Methodology – RAM), koja pomaže državama da procijene svoje institucionalne, zakonodavne, tehnološke i ljudske kapacitete za odgovoran razvoj i primjenu AI sistema. Učešće Crne Gore u diskusijama o RAM metodologiji može doprinijeti boljem razumijevanju izazova i mogućnosti koje postoje na nacionalnom nivou, kao i identifikaciji narednih koraka u kreiranju javnih politika koje će omogućiti siguran i održiv razvoj vještačke inteligencije.

Dodatno, Forum će se baviti oblastima koje su od posebnog značaja za Crnu Goru, uključujući obrazovanje, razvoj digitalnih vještina, rodnu ravnopravnost, inkluziju, javnu upravu, zaštitu životne sredine i održivi razvoj. Razmjena iskustava o primjeni AI rješenja u navedenim sektorima može pomoći u identifikaciji inovativnih pristupa koji bi unaprijedili kvalitet javnih usluga i doprinijeli ostvarivanju strateških ciljeva

države. Posebno je važno sagledati načine na koje vještačka inteligencija može podržati modernizaciju javne administracije, unaprijediti donošenje odluka zasnovanih na podacima i povećati efikasnost rada institucija.

Učešće na Forumu takođe predstavlja priliku da Crna Gora predstavi aktivnosti koje sprovodi u oblasti digitalne transformacije, informacionog društva i razvoja inovacionog ekosistema. Aktivnim učešćem u međunarodnim diskusijama država pokazuje svoju posvećenost odgovornom i etičkom korišćenju novih tehnologija, što može dodatno ojačati njen međunarodni ugled i poziciju pouzdanog partnera u globalnim procesima.

Poseban značaj Foruma ogleda se i u činjenici da će jedna od centralnih tema biti međunarodna saradnja u suočavanju sa zajedničkim izazovima koje donosi razvoj vještačke inteligencije. Budući da AI tehnologije prevazilaze nacionalne granice, nijedna država ne može samostalno odgovoriti na sva pitanja koja se odnose na njihovu regulaciju i primjenu. Kroz učešće na Forumu, Crna Gora ima mogućnost da doprinese oblikovanju zajedničkih pristupa i stekne uvid u najnovije međunarodne trendove, inicijative i regulatorne modele.

Na kraju, prisustvo Crne Gore na UNESCO Globalnom forumu o etici vještačke inteligencije predstavlja investiciju u budući razvoj zemlje. Stečena znanja, uspostavljena partnerstva i razmijenjena iskustva mogu poslužiti kao osnova za kreiranje politika koje će omogućiti da se potencijal vještačke inteligencije koristi na način koji je usklađen sa demokratskim vrijednostima, ljudskim pravima i principima održivog razvoja. Aktivno učešće na ovom događaju potvrđuje opredijeljenost Crne Gore da prati savremene tehnološke tokove i da doprinosi izgradnji globalnog okvira za odgovornu i etičku primjenu vještačke inteligencije.

Ministarka prosvjete, nauke i inovacija, prof. dr Anđela Jakšić-Stojanović, učestvovaće na ministarskim sastancima u okviru Foruma, gdje će predstaviti ključne rezultate i reformske procese koje Crna Gora sprovodi u oblasti obrazovanja u posljednje tri godine, sa posebnim osvrtom na digitalnu transformaciju obrazovnog sistema i sve značajniju ulogu vještačke inteligencije u unapređenju kvaliteta, dostupnosti i personalizacije procesa učenja.

Poseban akcenat biće stavljen na strateški pristup Crne Gore odgovornoj i održivoj integraciji vještačke inteligencije u obrazovanje, kao i na politike usmjerene ka razvoju digitalnih kompetencija, podsticanju inovacija i stvaranju obrazovnog sistema sposobnog da odgovori na potrebe tržišta rada i društva budućnosti. Ministarka će predstaviti i širi strateški i institucionalni okvir kojim Crna Gora nastoji da podstakne digitalni razvoj, inovacioni potencijal i konkurentnost, uz istovremeno stvaranje uslova da razvoj i primjena novih tehnologija budu zasnovani na principima odgovornosti, inkluzivnosti i zaštite javnog interesa.

Učešće na Forumu biće ujedno značajna prilika za intenziviranje međunarodnog dijaloga i dalje pozicioniranje Crne Gore kao pouzdanog i proaktivnog partnera u procesima koji oblikuju budućnost obrazovanja i primjene vještačke inteligencije. Na marginama Foruma planiran je prostor za bilateralne susrete i razgovore sa predstavnicima drugih država, međunarodnih organizacija, obrazovnih i naučnih institucija, kao i relevantnim partnerima iz oblasti tehnologije i inovacija.

Ovi susreti predstavljaju dodatnu priliku za razmjenu iskustava, znanja i dobrih praksi, razmatranje mogućnosti za pokretanje novih zajedničkih inicijativa i projekata, kao i za dalje unapređenje institucionalne i međunarodne saradnje u oblastima obrazovanja, nauke, inovacija, digitalne transformacije i vještačke inteligencije. Posebna pažnja biće posvećena uspostavljanju i jačanju partnerstava koja mogu doprinijeti prenošenju znanja, razvoju kapaciteta i primjeni savremenih tehnoloških rješenja u obrazovnom sistemu Crne Gore.

Prisustvo Crne Gore na ovom Forumu predstavlja priliku da se, kroz dijalog na visokom nivou i neposrednu razmjenu sa međunarodnim partnerima, predstave ostvareni rezultati i reformske ambicije države, ali i dodatno osnaži međunarodna saradnja u oblikovanju obrazovanja koje će biti spremno da odgovori na mogućnosti i izazove koje donosi ubrzani razvoj vještačke inteligencije.

#### ***IV Sastav delegacije***

Delegaciju Crne Gore čine:

1. Prof. dr Anđela Jakšić-Stojanović, ministarka prosvjete, nauke i inovacija;
2. Svetlana Drobnjak, generalna direktorica Direktorata za predškolsko i osnovno obrazovanje;
3. Slađana Jovetić, poslovna sekretarica u Kabinetu ministra.

#### ***V Troškovi puta i boravka***

Sredstva za troškove puta i boravka delegacije obezbijediće Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija.